

Ševčík, Pavel

[Škoviera, Daniel. Miloslav Okál: prvý slovenský profesor klasickej filológie]

Graeco-Latina Brunensia. 2015, vol. 20, iss. 2, pp. 217-219

ISSN 1803-7402 (print); ISSN 2336-4424 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134647>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Nejdůkladněji je pak v úvodu zpracován metrický rozbor básní obsažených v Kaziho textu (jedná se o prosimetrum, kde však prozaická část díla zabírá pouze menší část textu a povětšinou posunuje děj dopředu, zatímco pasáže ve verších děj spíše ilustrují). Editor upozorňuje na fakt, že i když ve veršované části textu převládá daktylský hexametř, je v mnoha básních použita celá řada obtížných a neobvyklých meter (např. alkajská, sapfická či I. asklepiadská strofa či III. Archilochův systém). Použití prosimetra a neobvyklých metrických systémů vede editora k porovnání *Stoa vetus et nova* s Boethiovou *Consolatio*. Kvalita básní v komplikovaných metrech je pak poměřována s Horatiem a dle rozboru se jeví básnická úroveň Kaziho veršů jako velmi vysoká.

V neposlední řadě je nutno zmínit, že celá kniha, tedy včetně předmluvy, je psána bilingvně. Latinský text úvodu (Praefatio) je psán přehlednou, srozumitelnou, ale přesto ne zcela jednoduchou latinou. Stejně jako latinský úvod je pak zdařilý slovenský překlad Kaziho textu, jehož kvality vyniknou zejména na veršovaných částech, přeložených do slovenštiny přízvuknou nápodobou.

Ján Kazi pravděpodobně viděl smysl tohoto svého textu v oslavení Trnavské univerzity a poukázání na úroveň vzdělání, kterou byla schopna poskytnout. I tato skutečnost se projevila na předkládaném textu – jedná se o dílo mimořádně komplikované, s řadou narážek na klasické i jiné autory a mnoha odkazy na antickou mytologii. V tomto světle se jeví jako logické ediční zásady, které Daniel Škoviera zvolil (současná interpunkce, velká písmena apod.), vcelku přijatelná je i rezignace na úplnost aparátu, který by zachycoval citace z římských básníků a další tzv. similie. Co ovšem podle mého názoru edici chybí, je důslednější věcný komentář, který by vysvětloval hojně se vyskytující odlehle mytologické pojmy a méně známé reálie a jehož absence činí text zejména pro laika obtížně srozumitelným. V textu je totiž poznámek komentujících tyto pojmy pouze šest, což je velmi málo na složitý barokní text. Jistě lze pochopit případnou námitku, že recipientem edice má být převážně poučené publikum, které vlastní jména jako např. Abydus (s. 86) či Zeuxis (s. 112) zná, popřípadě si je snadno dohledá. Má-li ovšem překlad, jak sám editor v úvodu píše, „sprístupniť toto rozkošné dielko širšej verejnosti, aby ho mohli čítať a vychutnávať nielen skúsení bádatelia (...), ale aj iní, ktorých priťahuje a ktorým takisto leží na srdci poznávanie stredo európskej kultúry“ (s. 63), bylo by vhodné ono vychutnání díla nepoučenému čtenáři zjednodušit alespoň stručným věcným komentářem. I přes tento drobný nedostatek je však edice a zejména slovenský překlad Kaziho *Staré a nové Stoy* dle mého názoru velmi zdařilý a přínosný pro poznání intelektuálního prostředí panujícího na Trnavské univerzitě v 18. století.

Zuzana Lukšová

Škoviera, Daniel (2013). *Miloslav Okál. Prvý slovenský profesor klasickej filológie* (278 stran, včetně obrazových příloh). Vydala Univerzita Komenského v Bratislave ve spolupráci s Filozofickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave.

V nedávno vyšlé monografii seznamuje Daniel Škoviera, profesor klasické filologie na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, odborné zájemce i veřejnost se životem a dílem svého učitele Miloslava Okála (1. 12. 1923 – 22. 2. 1997). Na dvou stech sedmdesáti osmi stranách nejen přesvědčivě demonstuje Okálův význam pro rozvoj

filologie na území Slovenska, ale navíc čtenáři zprostředkovává obraz mnohdy nelehkých poměrů, v nichž pracovali badatelé zejména humanitních oborů v dobách socialistického Československa. Předním zdrojem informací byla Škovierovi (jak uvádí v předmluvě, s. 12–13) především Okálova osobní korespondence, která je v současné době uložena v Archívu literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine. V knize se z této korespondence v hojné míře objevují delší či kratší citace, jež vhodně dokreslují látku jednotlivých kapitol a ožívují již tak velmi čtivě napsanou biografii.

Daniel Škoviera svoji studii rozdělil do sedmi hlavních kapitol, které lze seskupit do tří velkých tematických celků. Kapitola „Životná cesta Miloslava Okála“ (s. 13–61) vyplňuje první z nich. Mapuje průběh Okálových studií, předkládá klíčové momenty nelehké univerzitní kariéry a uzavírá se popisem jeho aktivit po odchodu do důchodu, spočívajících i nadále převážně v badatelské činnosti. Emoce vzbuzuje popis peripetií, jež komplikovaly jeho rodinný život s Francouzskou Lucette Okálovou (roz. Clément), kterému pro její nevhodný původ nepřály stranické a vládní struktury Československa. Značnou část svých nesnází podrobně líčí sám Miloslav Okál v otištěném textu dopisu adresovaného prezidentu Klementu Gottwaldovi (s. 33–35). Tato kapitola nezamlčuje napjatý a komplikovaný vztah mezi prof. Okálem a jeho o málo mladším kolegou a nástupcem Júliem Špaňárem (1917–2007), naopak, s věcnou elegancí jeho vývoj popisuje. Vzhledem k tomu, že tato recenze je psána pro brněnské odborné periodikum, je nezbytné připomenout kolegiálně přátelské vztahy Miloslava Okála s českými klasickými filology: vážil si profesora Jaroslava Ludvíkovského a ctil jej i jako svého učitele, mezi jeho vrstevníky mu byl v Brně nejbližší Radislav Hošek, v Praze pak Jan Burian.

Druhý tematický celek sestává z kapitol II až VI (s. 62–166) a podrobněji se zabývá jednotlivými oblastmi Okálovy vědecké a učitelské činnosti. Po kratší kapitole o působení na poli pedagogickém (s. 62–73) následují dvě o něco delší, v nichž Škoviera popisuje vztah svého učitele k antické filosofii (s. 74–89), především k atomistům, a k dílu dramatika Aristofana (s. 90–105). První z těchto kapitol obsahuje velice zajímavý exkurs do obtíží, s nimiž se museli soudobí filologové potýkat při vydávání svých prací, demonstrovaných zde na příkladu Čecha Antonína Koláře a jeho překladu Diogena Laertia (s. 78–81). Nemůže samozřejmě chybět ani pojednání o Okálově vztahu k neolatinickým studiím na Slovensku (s. 106–128). Ten se projevil nejen množstvím překladatelských i edičních počínů zpracovávajících díla řady humanistických autorů, které namnoze vyšly v zahraničních vydavatelstvích (Teubner, budapešťská Akademie věd), ale i rozsáhlou dvousvazkovou monografií *Život a dielo Martina Rakovského* (s. 111–113). Poslední a zároveň nejdelší kapitola, kterou můžeme přiřadit k této tematické skupině, nese výmluvný titul „Okál a prekladateľské umenie“ (s. 129–166). Věnuje se jak vlastní Okálově prekladateľské praxi a jeho recenzím na vycházející slovenské preklady, tak jeho práci teoretické: svou translatologickou zkušenost i metody, které z ní vzešly, představil Miloslav Okál v knize *Antická metrika a prekladanie gréckej a latinskej poézie do slovenčiny* (Bratislava 1990), což je práce mimořádně významná a pro slovenské prekládání antické poézie zakladatelská. Prof. Škoviera vyzdvihuje především Okálovo přebásnění homérských eposů přízvučnou nápodobou časoměrného daktylského hexametru a svému hodnocení dodává váhu texty několika pochvalných recenzí a dopisů od domácích i zahraničních filologů. Dlužno dodat, že v žádné kapitole tohoto pomyslného bloku se Škoviera nespokojuje s pouhým vyjmenováváním Okálových prací, ale tam, kde je to účelné, vypracovává i jejich (místy velmi detailní) recenze (např. ke knize *Problémy aténskej demokracie a Aristofanes* na s. 93–97).

Závěr knihy patří deseti vybraným ukázkám z Okálovvy tvorby (s. 167–211), jejichž volbu autor publikace komentuje na s. 12 takto: „Vybrali sme napokon desať textov, ktoré sa nám javia ako významné, no zároveň sme pritom prihliadali na ich rozsah, na žánrovú pestrosť aj zastúpenie fáz Okálovho tvorivého života.“ A opravdu, výběr obsahuje jak úryvky odborných studií, tak překlady z řečtiny (Homér), klasické i humanistické latiny (Seneca, Rubigal), i vlastní latinskou tvorbu (strojopis epithalamia ke sňatku jeho žákyně Jany Bartosiewiczové, s. 192). Ukázky z Okálovvy aristofanovské monografie a z překladu Senekova listu č. 18 jsou náležitě doprovozeny původním poznámkovým aparátem. Mezi ukázkami lze postrádat snad pouze úryvek některé z Okálových četných recenzí. Vítaným dokreslením osobnosti Miloslava Okála je vedle obrazové přílohy na s. 267–278 také fotokopie jeho dopisu Danielu Škovierovi, která čtenářům poskytuje obraz pisatelova rukopisu.

Bibliografie Okálových prací, umístěná mezi seznamem použité literatury a jmenným rejstříkem, čítá 342 titulů (včetně děl vydaných posmrtně v letech 2003–2012) a rozkládá se na úctyhodných dvaceti osmi stranách (s. 221–248, pak je následována ještě čtyřstránkovým seznamem rozhovorů, článků k profesorovým jubileím a nekrologů). Autoři Daniel Škoviera a Lýdia Karkabi ji seřadili chronologicky, přičemž jednotlivé práce opatřili pořadovým číslem a roztrídili je do skupin nadepsaných příslušným rokem vydání. S praktickým ohledem na uživatele je ještě před titulem uvedeno zkratkou v horním indexu, je-li ta která položka recenzí, překladem, nebo encyklopedickým heslem. Byl-li titul recenzován, je na recenzí v rámci příslušného hesla upozorněno petitem. – Korektuře bohužel unikla některá drobná nedopatření spíše technického charakteru („překlepy“, ojedinele nejednotný způsob citace).

Závěrem lze opětovně konstatovat, že tato životopisná monografie nejen přináší cenné poznatky o osobnosti historicky prvního slovenského profesora klasické filologie, ale rovněž informuje o vývoji této disciplíny na Slovensku a také v českých zemích; to vše jazykem, který je lehce srozumitelný odborné i laické veřejnosti. Tím se stává titulem snadno přístupným všem, kteří se zajímají o historii československých klasických a novolatinských studií.

Pavel Ševčík

Vymětalová, Karla (2014). *Bibliografie článků klasických filologů ve výročních zprávách středních škol v Čechách, na Moravě a ve Slezsku za léta 1850–1938* (293 stran). Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd.¹

Relativně důležitou, ale někdy opomíjenou součástí vědecké produkce období druhé poloviny devatenáctého století a počátku století dvacátého byly na území habsburské monarchie (a později ještě s postupným dozníváním v době první československé republiky) články publikované středoškolskými profesory v rámci výročních zpráv středních škol (tj. gymnázií, reálných gymnázií, reálek a učitelských ústavů), na nichž tito učitelé působili. Tyto výroční zprávy začaly být vydávány na základě výnosu ministerstva kultu a vyučování ze dne 31. pro-

¹ Kniha je dostupná také elektronicky na webových stránkách OPVK projektu Slezské univerzity v Opavě „*Historizace střední Evropy*“ jako téma pro rozvoj lidského potenciálu v oblasti výzkumu, inovací, vzdělávání a zapojení současných a budoucích vědecko-výzkumných pracovníků do mezinárodních VaV aktivit, viz <http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/historizace/vystupy-2/> publikace.